

Дія в часі кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за зловживання впливом

Досліджено співвідношення раніше чинних норм, що передбачали відповідальність за зловживання впливом та відповідної законодавчої новели, а також їх темпоральну дію. Констатовано необхідність перегляду вироків щодо осіб, які раніше вчинили діяння, що нині охоплюються ст. 369-2 КК України, але були засуджені за одержання хабара. Автор доводить, що у внесенні змін щодо норм, які регулюють кримінальну відповідальність за «лобізм», немає жодної системи; у результаті безсистемності внесення змін у досліджувані норми кримінальна відповідальність то посилювалася, то пом'якшувалася; збільшився обсяг криміналізації щодо зловживання впливом (коло діянь, за які передбачається кримінальна відповідальність, перелік осіб, які можуть бути суб'єктами цього злочину).

Ключові слова: зловживання впливом, неправомірна вигода, хабар, дія закону про кримінальну відповідальність в часі

Постановка наукової проблеми та її значення. Кримінально-правові антикорупційні норми в Україні невинно змінюються. Лише протягом п'яти останніх років зміни до відповідних статей КК України вносилися дев'ять разів. Окремі законодавчі новели були чинними лише кілька днів. При цьому, з одного боку, постійно декларується необхідність посилення кримінальної відповідальності за корупційні злочини, з іншого, інколи має місце фактичне пом'якшення відповідальності. Тому важливо з'ясувати, як діють відповідні кримінально-правові норми в часі. Особливо гостро це питання стоїть щодо осіб, які засуджені раніше і зараз відбувають покарання за статтями КК України, що передбачають більш суворі санкції, ніж нововведені.

Правильне вирішення поставленого питання злободенне не лише для вирішення долі конкретних засуджених. Важливе воно й для загальної оцінки кримінального законодавства України у цій частині – з'ясування ступеня його досконалості, оцінки того, наскільки політичні декларації відповідають фактичним законодавчим рішенням. Адже застосуванню підлягають не наміри та побажання законодавця, а правова норма у тій формі, в якій вона втілена в статтях закону. У цьому аспекті можуть і повинні бути сформульовані також *de lege ferenda*, спрямовані на подолання невідповідностей між законодавчими задумами та їх реалізацією.

Аналіз досліджень проблеми цієї проблеми. Проблема відповідальності за корупційні злочини неодноразово досліджувалася в українській кримінально-правовій літературі. Вагомий внесок у її вирішення внесли П. П. Андрушко, В. М. Киричко, Р. Л. Максимович, М. І. Мельник, В. І. Тютюгін, які висвітлювали відповідні питання у коментарях до КК України, монографіях, публікаціях у періодичних виданнях. Звісно, що при цьому вони не оминали і законодавчої новели – статті 369-2 КК України «Зловживання впливом», зупинялися на положеннях, які стосуються дії відповідної кримінально-правової норми у часі. Разом із тим далеко не всі питання, які виникають щодо прямої, зворотної і переживаючої дії кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за «лобізм», знайшли своє однозначне і остаточне вирішення. Продовжують залишатися дискусійними, зокрема: яким є співвідношення раніше чинних щодо відповідних посягань норм та відповідної законодавчої новели в аспекті співвідношення загальної та спеціальної норм, складених норм та їх складових, чи підлягають перегляду вирокі щодо осіб, які раніше вчинили діяння, що нині охоплюються ст. 369-2 КК України, але були засуджені за одержання хабара. Вирішення питання ускладнюється тим, що в цьому випадку «накладаються» положення, які стосуються власне дії кримінального закону у часі (тобто, колізії раніше прийнятого закону і закону, запровадженого пізніше) та співвідношення загальних і спеціальних норм (які відносяться до конкуренції). Саме в такому аспекті проблема, піднята у цій публікації, не аналізувалася, що вказує на перспективність її розгляду. Тому можна констатувати, що питання, які є предметом цієї публікації, продовжують залишатися актуальними і потребують дослідження.

Формулювання мети та завдань статті. Мета статті, насамперед, у з'ясуванні того, які кримінально-правові норми охоплювали (які статті КК України передбачали) використання службового впливу для прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави до

доповнення КК України ст. 369-2 «Зловживання впливом». Оскільки більшість таких норм, нехай і змінених, продовжують існувати в чинному праві, виникає потреба вивчити їх співвідношення з вказаною законодавчою новелою, зокрема, встановити, чи не перебувають вони у співвідношенні загальних та спеціальних норм та які саме норми є загальними, а які спеціальними. Вирішення цього питання стане підставою для висновку про прийнятність застосування правила, згідно якого пріоритет надається спеціальній кримінально-правовій нормі.

Враховуючи, що законодавство у цій частині змінювалося неодноразово, виникає потреба вивчити, які ж з відповідних норм мають зворотну дію та на злочини, вчинені у який період, ця зворотна дія поширюється, чи виникає явище, яке в теорії іменують «переживаючою дією» кримінального закону та які часові рамки такої дії.

Положення, які стосуються співвідношення загальних та спеціальних, складених норм та їх складових, раніше діючих і нині чинних норм, які передбачають відповідальність за «лобізм» необхідно розглядати комплексно. Такими чином, головне питання, яке поставлене перед цим дослідженням і має бути вирішене в ході його проведення, є питання про те, якими ж правилами слід керуватися при визначенні юридичної підстави кримінально-правової кваліфікації – правилами вирішення темпоральної колізії чи правилами подолання конкуренції норм.

На основі висвітлення вказаних теоретичних питань, можна буде приступити і до вирішення більш прикладних. Зокрема тих, які стосуються умов, за яких вироки щодо осіб, які відбувають покарання за раніше чинним законом, підлягають перегляду на підставі правил про зворотну дію кримінального закону.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Досягнення мети цього дослідження нерозривно пов'язане з аналізом змін, які відбулися в кримінальному законодавстві України в частині регламентації відповідальності за явище, що у всьому світу одержало назву «лобізм», а в законодавстві України позначене як «зловживання впливом».

Злочин, передбачений ч.1 ст. 369-2 «Зловживання впливом», проявляється у спонуканні до зловживання впливом і полягає у таких діях: 1) пропозиція, неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду або за надання такої вигоди третій особі вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави; 2) обіцянка неправомірної вигоди; 3) надання неправомірної вигоди.

У ч.ч. 2, 3 ст. 369-2 передбачене власне зловживання впливом, яке полягає у таких діях: 1) прийняття пропозиції неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави; 2) прийняття обіцянки неправомірної вигоди; 3) одержання неправомірної вигоди; 4) пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання неправомірної вигоди; 5) прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, поєднане з вимаганням такої вигоди.

Аналіз диспозиції ст. 369-2 КК України показав, що у цій статті встановлена відповідальність за три склади злочину. Один полягає у підкупі - наданні (пропозиції, обіцянці) неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави (ч.1 ст. 369-2). Другий – у прийнятті такої пропозиції. А третій – у пропозиції чи обіцянці вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави (ч.2 ст. 369-2, у цій частині передбачено два склади злочину). Таким чином, ця стаття охоплює як вплив на особу, з метою наступного вчинення нею дій корупційного характеру, так і дії підкупленої особи.

В аспекті поставленого перед цією публікацією завдання ключове значення має питання про те, чи були криміналізовані такі діяння раніше, якщо так, то чи в ході внесення змін і доповнень до КК України відповідальність посилювалася чи пом'якшувалася. Аналіз раніше діючого і нині чинного законодавства України дає підставу для висновку, що по-перше, відбувається криміналізація діянь, за які, раніше не наставала кримінальна відповідальність, по-друге, змінюються юридичні підстави відповідальності за діяння, які і раніше були злочинами, по-третє, змінюється караність відповідних діянь. Підтвердити цей висновок можна і потрібно шляхом порівняльного аналізу законодавства, яке діяло до початку антикорупційних змін, численних проміжних законів та нині чинних кримінально-правових норм.

В період дії КК України 1960 р. та з прийняттям чинного КК України 2001 р. окремих норм, у яких би була передбачена кримінальна відповідальність за зловживання впливом, не існувало. Проте за частину діянь, які зараз охоплюються ст. 369-2 КК України, все ж наставала кримінальна відповідальність. Мова йде про одержання незаконної винагороди службовою особою за вплив на прийняття рішення іншими особами. Такі дії кваліфікувалися як одержання хабара та були передбачені у ст. 368 КК України.

Ця стаття охоплювала одержання службовою особою в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища. Як відзначалося в літературі, «будь-яка дія з використанням наданої влади чи службового становища» охоплює собою: 1) вчинення посадовою особою діяння в межах своєї службової компетенції; 2) віддання вказівок, розпоряджень, наказів підлеглим або підконтрольним посадовим особам; 3) використання свого службового становища для впливу на вищих посадових осіб в компетенції котрих знаходиться вчинення певного діяння, або для впливу на колегіальний орган (переконання їх у доцільності вчинення такого вчинку, введення в оману при підготовці того чи іншого рішення); 4) використання свого службового авторитету, авторитету посади чи органу, в якому працює винний для впливу на працівників інших організацій, відомств, завдяки чому ті вчиняють відповідне діяння [4, с. 498-499; 3 с. 507].

У зв'язку з цим, слід вказати, що слово «вплив» у значенні, яке стосується вирішення кримінально-правових питань означає – сила влади, авторитету, вага [5, с. 382]. Тобто особа, що зловживає впливом, повинна займати досить авторитетне становище, мати відповідний статус, які дозволяють вплинути на іншу особу, уповноважену на виконання функцій держави.

Власне отримання незаконної винагороди за використання свого службового авторитету, авторитету посади чи органу, в якому працює винний для впливу на працівників інших організацій, відомств і є «зловживанням впливом» службовою особою, за яке була передбачена кримінальна відповідальність у ст. 368 КК України, до прийняття Закону України від 11 червня 2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [8]. Цим законом КК України було доповнено ст. 369-1 «Зловживання впливом», у якій виокремлено отримання незаконної винагороди службовою особою за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави у окремий склад злочину. При цьому до диспозиції ст. 368 КК України зміни не вносилися, але фактично зміст передбаченою нею норми змінився (звужився) – перестав охоплювати мету використання свого службового авторитету, авторитету посади чи органу, в якому працює винний для впливу на інших працівників, завдяки чому ті вчиняють відповідне діяння. Тобто ст. 369-1 КК України стала спеціальною щодо ст. 368 КК України у частині одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави.

Якщо до введення в дію ст. 369-1 КК України «Зловживання впливом» кримінальна відповідальність за аналізовані діяння службових осіб була передбачена, то за аналогічні дії інших категорій осіб така відповідальність не встановлювалася. Тому з доповненням Кримінального кодексу України ст. 369-1 КК України законодавець усунув цю прогалину.

На цьому удосконалення кримінального закону у зв'язку з постійними антикорупційними кампаніями не закінчилося. Не минули ці зміни і посягання, яке в КК України назване «Зловживання впливом».

Так відповідно до Закону України від 21 грудня 2010 р. «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції» [6] ст. 369-1 КК України втратила чинність. Натомість Законом України від 07 квітня 2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» КК України було доповнено ст. 369-2 «Зловживання впливом» [9]. Ця стаття зазнала двох змін: Законом України від 18 квітня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» [10] і Законом України від 18 квітня 2013 р. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [11] та нової редакції згідно із Законом України від 13 травня 2014 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [7].

У зв'язку з великою кількістю змін, яких зазнала норма про отримання незаконної винагороди за обіцянку вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, виникає декілька запитань: по-перше, які саме діяння, щодо якого кола осіб у період дії, якого закону були криміналізовані; по-друге, як діє закон про кримінальну відповідальність за зловживання впливом в часі.

Отож, як уже зазначалося, раніше кримінально караним було «зловживання впливом» лише службових осіб і полягало у одержанні хабара. При цьому вигодонабувачем міг бути не тільки суб'єкт злочину, але й третя особа. Така ситуація існувала до 01 січня 2011 р., коли набрала чинності ст. 369-1

КК України «Зловживання впливом», де у ч. 2 було передбачено кримінальну відповідальність за одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, а у ч.3 кримінальна відповідальність посилювалася у випадку якщо отримання такої вигоди поєднане з вимаганням. Суб'єкт цього складу злочину – загальний, а вигодонабувачем міг бути лише суб'єкт злочину. Відповідно, «зловживання впливом» в інтересах третіх осіб не було криміналізоване, за винятком вчинення такого зловживання службовими особами, яке і далі підлягало кваліфікації за ст.368 КК України. Ця стаття діяла лише чотири дні з 01 січня 2011 р. по 04 січня 2011 р.

З 05 січня 2011 р. ст. 369-1 «Зловживання впливом» втратила чинність, а кримінальна відповідальність за аналізовані діяння наставала знову за ст.368 КК України і знову стосувалася лише службових осіб.

Але з 01 липня 2011 р. норма щодо зловживання впливом вкотре виділена у окрему статтю, а саме ч. 2 ст. 369-2 КК України. Відповідне посягання полягає у одержанні неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, або у пропозиції здійснити вплив за надання такої вигоди. У ч.3. цієї статті кримінальна відповідальність, як і в ст. 369-1 КК України, посилюється у випадку вимагання вигоди. Обмежень щодо суб'єкта злочину немає. Не передбачається отримання неправомірної вимоги в інтересах третіх осіб.

Варто погодитися з думкою П. П. Андрушка та В. М. Киричка, про те, що норма передбачена у ч. 2, 3. ст. 369-2 КК України є спеціальною, щодо ст. 368 КК України [1, с. 30; 2, с. 239].

Після подальшого внесення змін у ст.369-2 КК України з 18 травня 2013 р. кримінальній відповідальності підлягають і особи, які отримують неправомірну винагороду або пропонують здійснити вплив за таку винагороду не тільки у власних інтересах але і в інтересах третіх осіб.

04 червня 2014 р. введена в дію нова редакція ст. 369-2 КК України, яка у ч. 2 передбачає кримінальну відповідальність за такі альтернативні діяння: прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, або пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання такої вигоди. У ч. 3 кримінальна відповідальність посилюється у випадку вчинення вимагання. Суб'єкт злочину - загальний. Неправомірна вигода може бути отримана не тільки у власних інтересах, але й в інтересах третіх осіб.

Відповідно до ч. 2 ст. 4 КК України особи, які отримали незаконну винагороду за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, підлягають кримінальній відповідальності за законом, який діяв на час вчинення злочину. Оскільки часті зміни норм, які регламентують кримінальну відповідальність за зловживання впливом стосувалися не тільки диспозицій статей, але і їх санкцій, то змінювалася і караність відповідних діянь. А тому доцільно з'ясувати темпоральну дію законів про кримінальну відповідальність щодо «Зловживання впливом».

Описана ситуація вирішується за правилами зазначеними у ч.4 ст. 5 КК України. Відповідно до цієї норми, якщо після вчинення діяння закон про кримінальну відповідальність змінювався декілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи. Тому потрібно встановити, який з вищенаведених законів про кримінальну відповідальність щодо зловживання впливом є найм'якшим щодо кожного складу злочину та альтернативного діяння: одержання хабара (неправомірної вигоди), пропозиція здійснити вплив за надання неправомірної вигоди, прийняття пропозиції неправомірної вигоди, прийняття обіцянки неправомірної вигоди, одержання неправомірної вигоди поєднане з вимаганням такої вигоди.

Весь аналіз, який полягає у порівнянні санкцій відповідних статей, що діяли в різні періоди, надто об'ємний – адже існує 65 елементів (5 діянь та 13 видів санкцій), що підлягають зіставленню. Тому далі будуть наведені лише результати порівняння. Вони зводяться до такого:

1) серед законів, які регламентують кримінальну відповідальність за зловживання впливом, найм'якшим є Закон України від 07 квітня 2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [9]. Його дія поширюється на осіб, які вчинили «Зловживання впливом» у формі одержання незаконної винагороди та пропозиції здійснити вплив за надання такої вигоди у період з 01 липня 2011 р. по 17 травня 2013 р. Дія цього закону поширюється і на діяння вчинені до набрання ним чинності, які полягають у одержанні незаконної винагороди за зловживання впливом;

2) наступні закони, якими змінювалися умови відповідальності за зловживання впливом, – вносилися зміни до ст. 369-2 КК України – посилювали відповідальність. Відповідно, вони поширюють свою дію лише на діяння, вчинені під час дії цих законів, і не мають зворотної дії у часі;

3) кримінальна відповідальність за зловживання впливом, поєднане із вимаганням незаконної винагороди, лише посилювалася, відповідно, жоден з вищенаведених законів зворотної дії у цій частині не має.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Результатом дослідження змін, які були внесені до КК України у контексті боротьби з корупцією і стосуються «Зловживання впливом» стали такі висновки:

1) у внесенні змін щодо норм, які регулюють кримінальну відповідальність за «лобізм», немає жодної системи;

2) у результаті безсистемності внесення змін у досліджувані норми кримінальна відповідальність то посилювалася, то пом'якшувалася;

3) збільшився обсяг криміналізації щодо зловживання впливом (коло діянь, за які передбачається кримінальна відповідальність, перелік осіб, які можуть бути суб'єктами цього злочину);

4) санкції ст.368-2 КК України є м'якшими ніж ст.368 КК України, яка передбачала кримінальну відповідальність за аналізовані діяння до виділення їх в окрему норму;

5) існують юридичні підстави для перегляду вироків судів щодо осіб, засуджених за ст.368 КК України (в редакції від 05.04.2001) в частині одержання хабара за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, та ч.2 ст.369-1 КК України щодо зміни кримінально-правової кваліфікації діянь цих осіб на ч.2 ст.369-2 КК України (в редакції від 07 квітня 2011 р.).

Варто звернути увагу на необхідності «наскрізного» аналізу змін до КК України під кутом зору застосування зворотної дії відповідних новел.

Джерела та література

1. Андрушко П. П. Доктринальне тлумачення, окремі кримінально-правові аспекти застосування статті 369-2 КК України (Зловживання впливом) / П. П. Андрушко // Аналітика. – 2014. – №15. – С.21-31.
2. Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію / В. М. Киричко. – Харків: Право, 2013. – 424 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник. (Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.) / За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – К.: Юридична думка, 2004. – 656 с.
4. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій / В. О. Навроцький. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 771с.
5. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. – Т. 1 / Укладачі В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – К: Аконіт, 2001. – 926 с.
6. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції: Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2808-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2808-17>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 13 травня 2014 р. № 1261-VII (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18/paran120#n120>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: Закон України від 11 червня 2009 р. № 1508-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-17>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: Закон України від 07 квітня 2011 р. № 3207-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3207-17>.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18 квітня 2013 р. № 221-VII (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/221-18/paran40#n40>.
11. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 18 квітня 2013 р. № 222-VII (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-18/paran34#n34>.

Лашук Н. Действие во времени уголовно-правовых норм, предусматривающих ответственность за злоупотребление влиянием. В статье исследуется соотношение ранее действующих норм, предусматривающих ответственность за злоупотребление влиянием и соответствующей законодательной новеллы в аспекте общей и особенной норм. Рассматривается

действие законов об уголовной ответственности за злоупотребление влиянием во времени. В результате чего, установлено, что во внесении изменений относительно норм, регулирующих уголовную ответственность за «лоббизм», нет никакой системы: в результате внесения изменений уголовная ответственность то усиливалась, то смягчалась; увеличился объем криминализации злоупотребления влиянием (круг деяний, за которые предусматривается уголовная ответственность, перечень лиц, которые могут быть субъектами этого преступления); санкции же ст.368-2 УК Украины мягче чем 368 УК Украины, которая предусматривала уголовную ответственность за рассматриваемые деяния до выделения их в отдельную норму. Соответственно есть основания для пересмотра приговоров в отношении лиц, ранее совершивших деяния, сейчас охватываются ст.369-2 УК Украины, но были осуждены за получение взятки.

Ключевые слова: злоупотребление влиянием, неправомерная выгода, взятка, действие уголовного закона во времени

Lashchuk N. Action of the Criminal Legal Norms Providing Responsibility for Abuse of Influence in Time. In the article the correlation between earlier existing rules providing responsibility for abuse of influence and the corresponding legislative novel from the aspect of the general and special norms has been investigated. Action of laws on criminal responsibility for abuse of influence in time has been considered. Therefore, it has been established that no system exists in modification concerning the norms regulating criminal liability for «lobbyism»: as a result of modification criminal responsibility either intensified or softened; the degree of criminalization of abuse of influence (a circle of actions for which criminal responsibility is provided, the list of persons who can be subjects of this crime) increased; sanctions of Article 368-2 of the Criminal Code of Ukraine are softer than those of Article 368 of the Criminal Code of Ukraine which provided criminal responsibility for the considered actions before they became a separate norm. Consequently there is some grounding for revision of sentences concerning people, who earlier made acts, now they are under Article 369-2 of the Criminal Code of Ukraine, but were condemned for bribery.

Key words: abuse of influence, illegal benefit, a bribe, action of the criminal law in time.

УДК 343.126.4

В. Рибалко

Оцінні поняття, використовувані при регламентації застави як запобіжного заходу

Стверджується, що проблематика, пов'язана із застосуванням застави та визначенням її розміру, включає в себе сукупність складних та недостатньо проаналізованих питань. За висновком автора сума застави повинна бути такою, аби забезпечити стримуючий ефект цього заходу; для того, аби визначити, чи слід застосовувати заставу (та в якому розмірі), судді можуть враховувати будь-які особисті фактори (наприклад, ресурси даної особи, її репутацію, зв'язки з тим, хто буде поручителем); справедливою є відмова у застосуванні застави з огляду на те, що особа, яка заявляє клопотання про її внесення, водночас не надає відомостей, необхідних для встановлення її розміру та/або не представляє докази, що могли б засвідчити легальність походження відповідних коштів.

Ключові слова: розмір застави, матеріальне становище, відмова у застосуванні, легальність походження коштів.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним із найскладніших моментів при застосуванні застави є визначення її розміру. Адже судді чи слідчому судді, (який приймає рішення про обрання даного запобіжного заходу) доводиться вирішувати, якою сумою можна стягнути з особи, яка заявляє клопотання про внесення застави, аби така сума не ставила особу у складне матеріальне становище, та, водночас, могла бути дієвим стримуючим фактором для підозрюваного/ обвинуваченого. Ці проблеми обумовлені (крім, нерідко, невисокої кваліфікації правозастосувача), ще й нечіткістю закону (зокрема, використанням деяких оцінних понять), недостатнім теоретичним напрацюванням питання застосування застави як запобіжного заходу, необхідних для правозастосовної практики науково-обґрунтованих рекомендацій. Такі обставини й визначили актуальність та практичне значення досліджень з цієї тематики.